

Aalto University
School of Science
Department of Computer Science

Historialliset paikat ja kartat

Esko Ikkala

27.11.2015

Sisällys

1. Motivaatio ja tavoitteet
2. Sotasammon paikkaontologian kokoaminen
3. Historiallisten karttojen käyttöönotto
4. Sotasammon paikkanäkymän demo

Historiallisen paikannimistön tarve

- ❑ Suomessa Maanmittauslaitoksella lakisääteinen tehtävä ylläpitää kansallista paikannimirekisteriä tällä hetkellä käytössä olevasta nimistöstä
- ❑ Historiallisten paikannimien osalta tällaista velvoitetta ei ole kenelläkään
=> historiallista paikannimistöä ei voi kootusti etsiä mistään lähteestä
- ❑ Kuitenkin paikannimet ja paikan käsite (Tuan, 1975) liittyvät kulttuurin kentässä lähes kaikkeen tietoon

Historiallisen paikannimistön siiloja

- ❑ Kotimaisten kielten tutkimuskeskus
- ❑ Suomalaisen Kirjallisuuden Seura
- ❑ Svenska litteratursällskapet
- ❑ Museovirasto
- ❑ Kansallisarkisto
- ❑ Kansalliskirjasto
- ❑ museot, sukuseurat jne.

Sotasammossa halutaan viitata paikkoihin mahdollisimman yksikäsitteisesti, mihin suunnata viittaukset?

Tutkimusprojekti: Suomalainen historiallisten paikkojen ja karttojen ontologiapalvelu

- ❑ Kehitetään prototyyppi yhteisöllisestä, keskitetystä nimistöpalvelusta, jolla eri kulttuuriorganisaatiot voivat yhteistyössä koota, julkaista ja säilyttää historiallisiin paikkoihin liittyvää nimistöä ja karttoja
=> käyttöliittymän prototyyppi kokeiltavana: hipla.fi
- ❑ Luodaan ensimmäinen versio historiallisesta paikkaontologiasta, jota pilotoidaan Sotasampo-projektissa

Kielellisiä ja semanttisia haasteita

- ❑ **Homonymia.** Samaa nimeä käytetään samaan aikaan monista eri paikoista; Suomessa on nykyään esimerkiksi 49 eri Pyhäjärveä.
- ❑ **Nimistön muutokset.** Paikkojen nimet muuttuvat ajassa. Esimerkiksi luovutetussa Karjalassa paikannimet uusittiin systemaattisesti venäjänkieliseksi jatkosodan jälkeen.
- ❑ **Aluemuutokset.** Vaikka nimi pysyisi saman, sen tarkoite (esimerkiksi alue) voi muuttua ajan kuluessa, kuten vaikkapa Helsingin laajeneminen 1500-luvulta osoittaa.

Talvi- ja jatkosodan paikkaontologia

lähteet
(CSV, HTML, RDF)

Suomen kunnat ja läänit sodan aikana
Kansallisarkiston karttasovellus

Kuntien nimet

Suomen ajallinen paikkaontologia
SeCo / Aalto-yliopisto

Kuntien polygonit
vuodelta 1940

Karjalan karttanimet 1922-44
Jyrki Tiittanen

Karttanimet,
koordinaatit,
paikkatyypit

Paikannimirekisteri (PNR)
Maanmittauslaitos

Karjalan
ulkopuoliset paikat

tuloksena paikkaontologia
(sisältää 3 eri datasettiä)

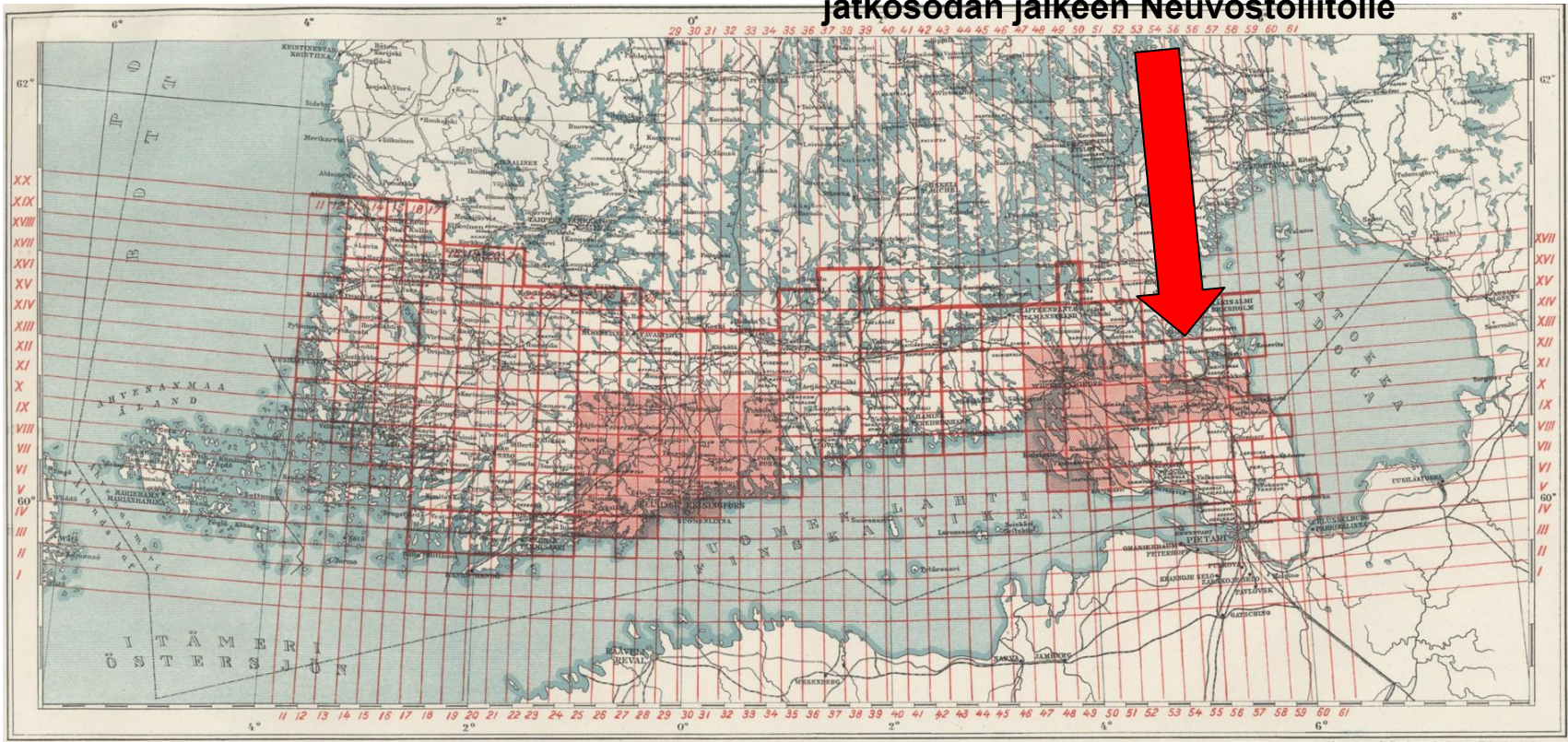
- 1) Kunnat (612)**
 - nimi
 - polygoni
 - lääni
- 2) Karjalan karttanimet (32 000)**
- 3) PNR paikat (800 000)**
 - nimi
 - paikkatyyppi
 - koordinaatit
 - kunta/laajempi alue

Linkitetyn tiedon periaatteiden mukaisesti paikannimille yksilöivät tunnisteet

=> paikkaontologia rikastuu paikkoihin liittyvillä tapahtumilla, SA-valokuvilla, Kansa taisteli -lehtien artikkeleilla, jne.

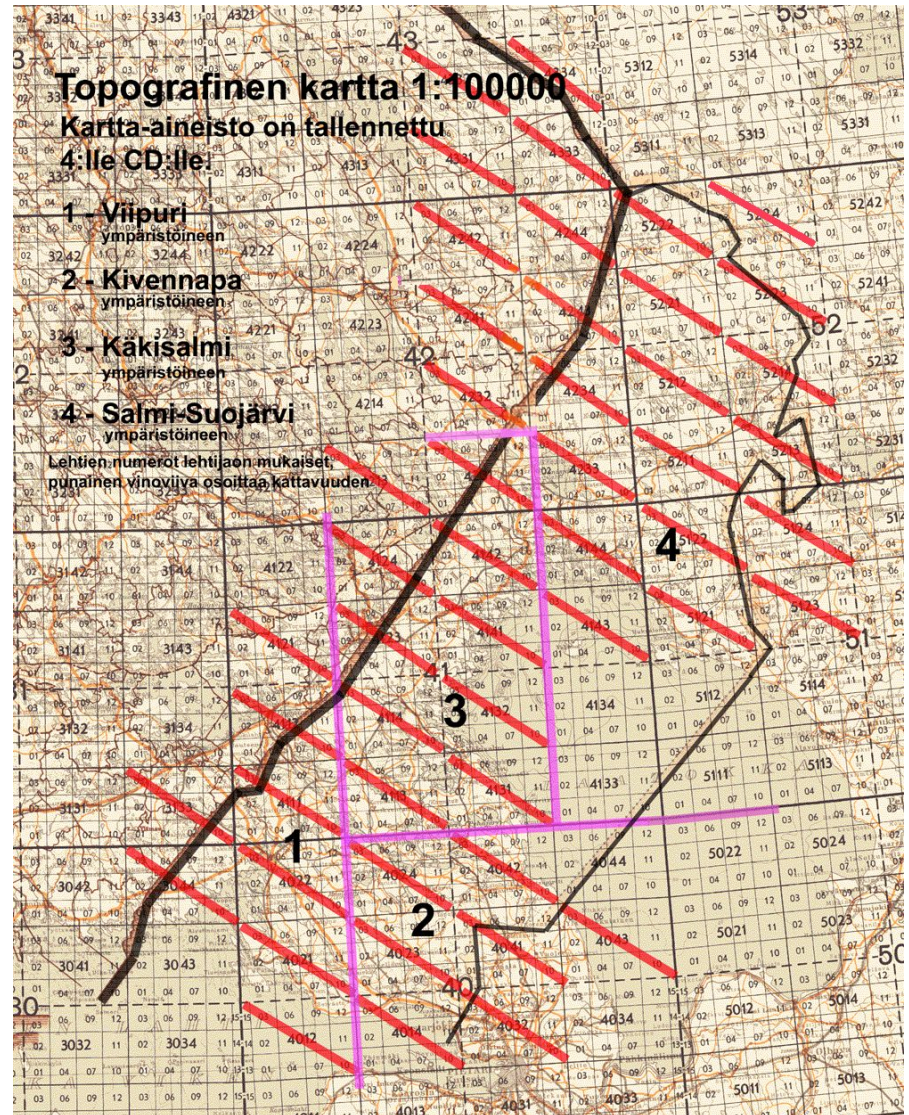
Senaatin kartastot Kansallisarkiston digitoimana

Nykyisen rajan taakse jääneet karttalehdet luovutettiin jatkosodan jälkeen Neuvostoliitolle

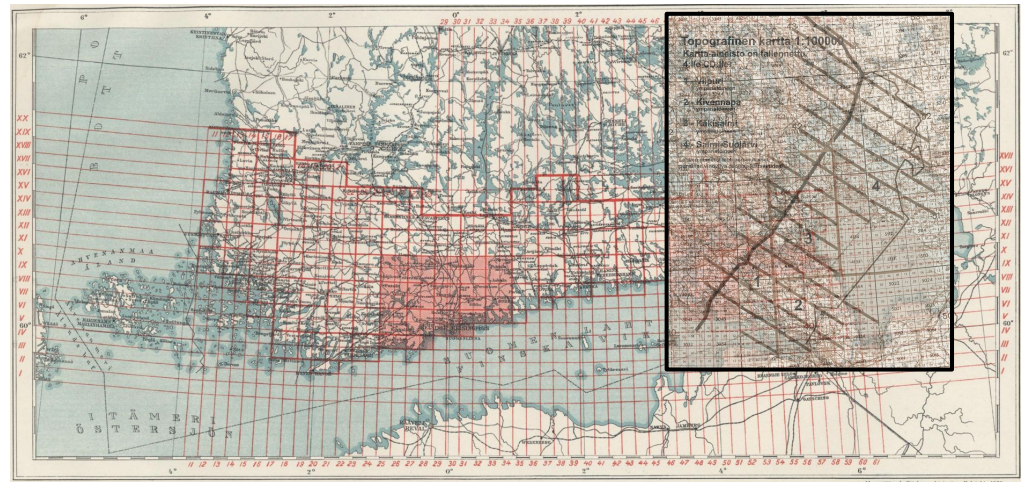
Karjalan kartat

Karjalan Kartat -verkkopalvelussa on julkaistu Karjalan Kannakselta ja Laatokan Karjalasta Maanmittaushallituksen ja Topografikunnan ennen vuotta 1939 laatimat kartat.

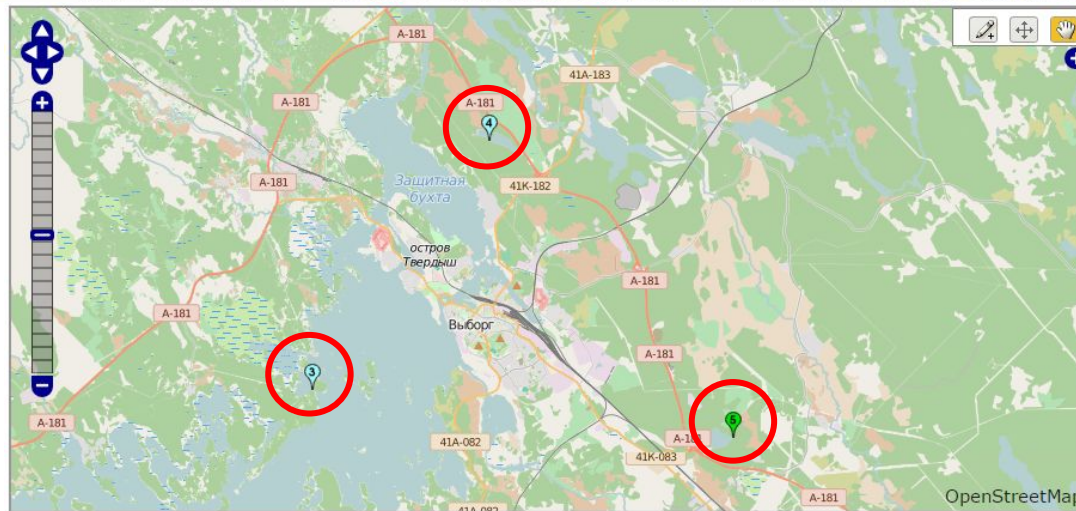
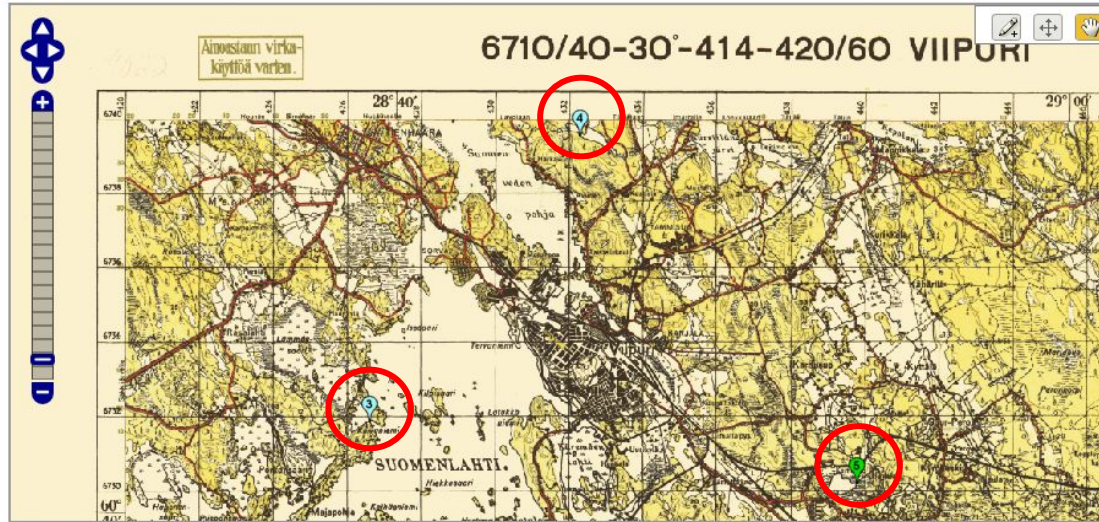

Sotasammon historialliset kartat

- ❑ Senaatin kartasto, 1:20 000 topografinen kartta
 - ❑ 414 karttalehteä
- ❑ Karjalan kartat, 1:100 000 topografinen kartta
 - ❑ 47 karttalehteä

Karttojen aseointi Map Warperilla

Paikkaontologiasta helpotusta semanttisiin ja kielellisiin haasteisiin

- ❑ Paikkatyypit sekä tieto laajemmasta alueesta tarjoavat apua paikannimien yksilöintiin
- ❑ Voidaan karsia samannimiset paikat, jotka ovat lähellä toisiaan ja joilla on sama paikkatyyppi
=> jäljelle jää silti huomattava määrä samannimisiä paikkoja
- ❑ Automaattisesti täydentyvä tekstihaku useaan lähteeseen samanaikaisesti helposti toteutettavissa
- ❑ Hakutulosten visualisoiminen sekä nykyisillä että historiallisilla kartoilla
- ❑ Puuttuvien paikkojen ja virheidenkorjauksien yhteisöllinen ehdottaminen ja niiden reaaliaikainen käyttöönotto (hipla.fi)

DEMO: selaa paikkoja, joihin liittyy linkitettyä tietoa

Sotasampo Näkymät

Paikat

Selaa ja hae viime sotien aikaisia paikkoja, karttoja sekä paikkoihin liittyviä muita aineistoja.

Sotasammon paikka-aineisto koostuu Suomen sodan ajan kunnista (punainen), Karjalan alueen karttanimistöistä (sininen) sekä Maanmittauslaitoksen Paikkanimirekisteristä (keltainen).

Jos paikkaa ei ole valittuna, paikkojen selailua varten karttanäkymässä näytetään oletuksena kaikki ne paikat, joista löytyy linkejä muihin Sotasammon aineistoihin.

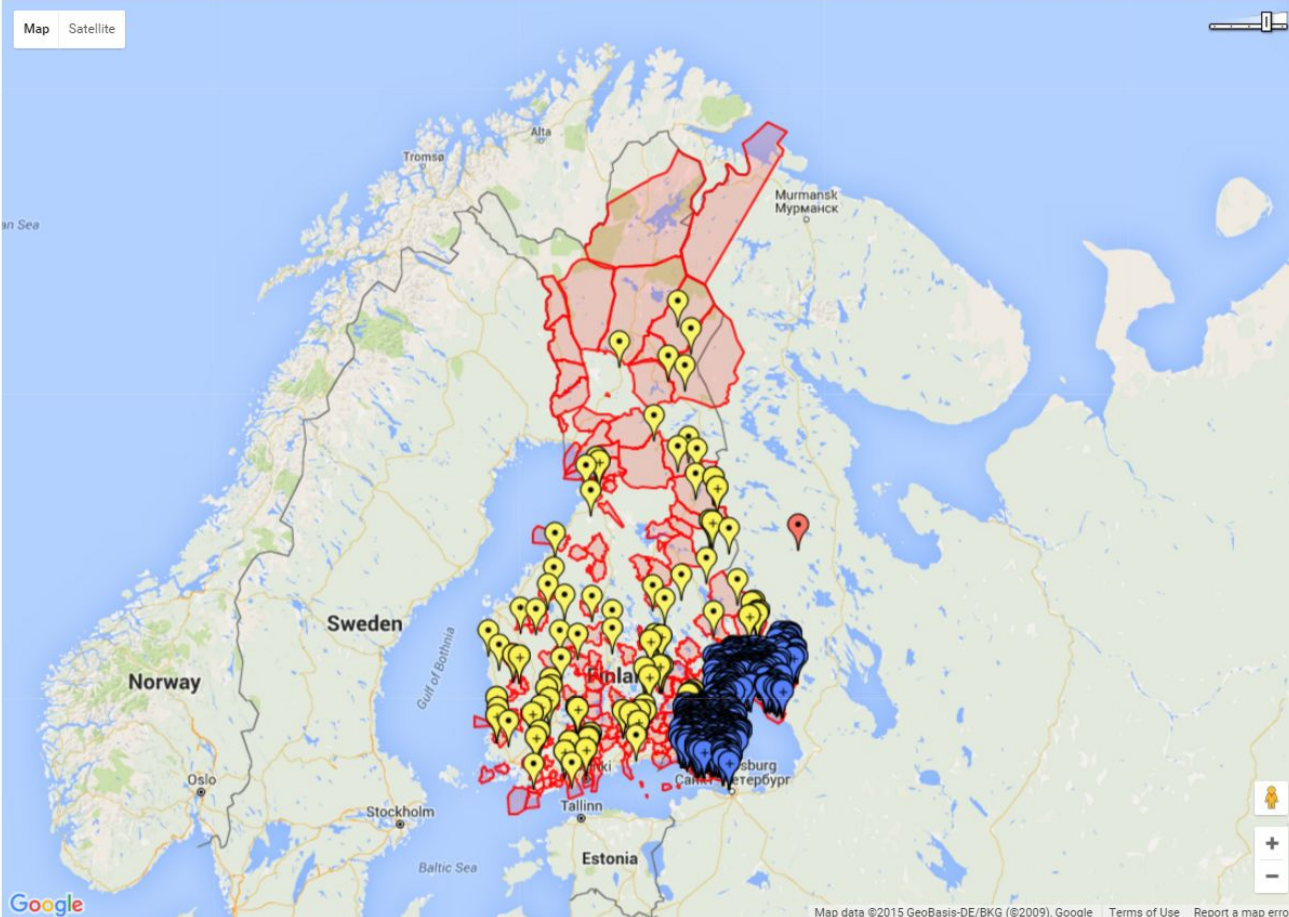
Lisäksi voit hakea paikkoja tekstihaulla. Historiallisia karttalehtiä saat esiin siirtämällä karttanäkymän haluamaasi kohtaan, ja klikkaamalla 'Kartat' -välilehteä.

Näytä kaikki paikat, joille löytyy linkitettyä tietoa

Etsi paikkoja Kartat

Hae ainoastaan paikkoja, joille löytyy linkitettyä tietoa

Kirjoita vähintään kaksi kirjainta, esim. Kivennapa

Map data ©2015 GeoBasis-DE/BKG (©2009), Google Terms of Use Report a map error

Jatkokehitys

- ❑ Historiallisten paikkatietoaineistojen keskinäinen siltaus, sekä yhdistäminen kansainvälisiin lähteisiin, mm.
 - Getty Thesaurus of Geographic Names
 - DBpedian paikat
- ❑ Historiallisen paikkatiedon aikaulottuvuuden mallinnus
 - kokonaisen datasetin tasolla vai yksittäisen paikan tasolla?
- ❑ Monipuolisemmat hakutoiminnot historiallisille karttalehdille
- ❑ Puuttuvien paikkatietojen keruu joukkoistamalla